

Johan Vannieuwenhuysse

De Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen op kruissnelheid. Een stand van zaken

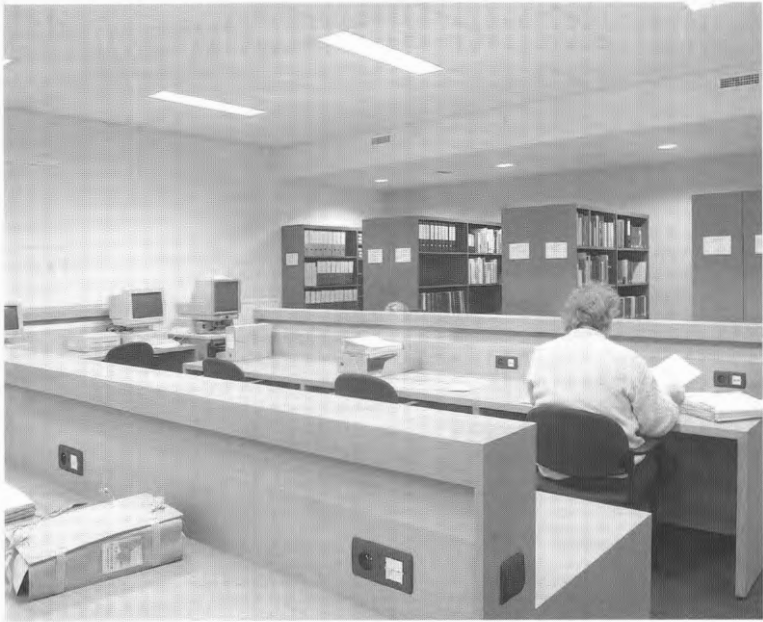
In de voorbije 13 jaar heeft de Provincie West-vlaanderen heel wat financiële en andere inspanningen geleverd om het archief- en documentenbeheer binnen het eigen bestuur en binnen de lokale openbare besturen te organiseren.¹

HET PROVINCIAAL ARCHIEF

Vooreerst is er in infrastructuur geïnvesteerd. In Sint-Andries, op wandelafstand van het Provinciehuis Boeverbos, werd een

1 Voor eerdere werkoverzichten betreffende het Provinciaal Archief West-Vlaanderen, zie J. VANNIEUWENHUYSE, 'Nieuwe bezems vegen doorgaans schoon. Naar een efficiënte archiefzorg en -beheer bij het Provinciebestuur West-Vlaanderen', in *Qui valet ingenio. Liber amicorum aangeboden aan dr. Johan Decavele ter gelegenheid van zijn 25-jarig ambtsjubileum als stadsarchivaris van Gent*, Gent, Stichting Mens en Cultuur, 1996, p. 489-502 en ID., 'Wie maaien wil, moet zaaien. De archiefpolitiek van het Provinciebestuur West-Vlaanderen', in *Door de archivistiek gestrikt. Liber amicorum prof. dr. Juul Verhelst - Archiefinitiatie(f) 4*, Brussel, VUPress, 2000, p. 363-372.

industriële complex daterend van 1961 aangekocht dat grondig gerenoveerd en verbouwd werd. Vanaf mei-juni 2003 is het effectief in gebruik genomen als archiefbewaarplaats. Het omvat een voorbouw in twee bouwlagen en een achterliggende loods. In de voorbouw zijn de kantoren van de archiefmedewerkers ondergebracht, sanitair, een vergaderzaaltje, een garage met een aansluitend triagelokaal, een restauratielokaal, een leeszaal voor 16 bezoekers en een – van de rest van het gebouw afgescheiden – technische ruimte. De leeszaal is genoemd naar gedeputeerde Fernand Peuteman, die in 2002 overleed. Hij was de oprichter van de Provinciale Archiefdienst en startte de werken aan het archiefgebouw. De achterbouw telt ook twee niveaus en is ingericht met mobiele metalen rekken, een klein aantal vaste rekken en ladenkasten. De opslagcapaciteit bedraagt 12 strekkende kilometer. De achterbouw of het depot is uitgerust volgens de hedendaagse vereisten: volledig brand-, diefstal- en klimaatbeveiligd, onderhoudsvriendelijk en met een correcte verlichting.² Een goederenlift bedient voor- en achterbouw en zorgt voor een vlotte toegankelijkheid.

De Archiefdienst is door middel van glasvezel verbonden met het nabij gelegen Provinciehuis Boeverbos en de andere locaties van het Provinciebestuur. Dertien pc's staan in het Archiefgebouw zelf ter beschikking en zijn actief binnen het Provinciale intranet. Eén pc blijft buiten dit intranet en is in de Fernand Peutemanleeszaal dienstig voor raadpleging en opzoekingen door navorsers. Voor het archiefbeheer en de documentenontsluiting werd een specifiek Accessprogramma uitgewerkt onder de benaming 'Probat' (= Provinciaal Beheerprogramma voor Archief-toepassingen). In het datacomlokaal van het archiefgebouw is een tweede reserve back-upinstallatie voor de provinciale documenten ondergebracht en heel onlangs werd een storage server (NAS) voor het archiveren van digitale bestanden en het uitbouwen van een 'digitaal depot' aangekocht en er geplaatst.

2 Ter vergelijking zie W. ROMBAUTS, 'Minimumeisen voor de bouw en inrichting van archiefbewaarplaatsen en archiefruimten', (*Miscellanea Archivistica. Manuale* 31), Brussel, Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, 1999.

Daarnaast werd natuurlijk ook personeel aangeworven. Thans omvat de personeelsgroep van de Provinciale Archiefdienst twaalf voltijdse en twee deeltijdse functies: een archivaris (met administratieve rang van adjunct-adviseur), een archiefconsulente (eveneens adjunct-adviseur), een adjunct-adviseur met een startbaanovereenkomst, vijf medewerkers, drie assistenten, een geschoold arbeider en twee halftijds werkende poetsvrouwen. Naast het kaderpersoneel zijn er nog tien vrijwilligers werkzaam. Omgerekend op weekbasis presteren zij samen zes volle dagen werk. De vrijwilligers worden vooral ingezet bij het ontwikkelen van nadere ontsluitingen in de handbibliotheek, in de fotoverzameling, in het archief van de Provinciegouverneur en in het archief van de voormalige 4de Afdeling (onderwijs). Twee vrijwilligers typen papieren inventarissen over in het geïnformatiseerd ontsluitingsprogramma 'Probat'. Ten slotte verrichtten nog geregeld studenten van de interuniversitaire Master na Master 'Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer' een stageopdracht in het Provinciaal Archief. Tijdens die begeleide stages bestudeerden zij inhoudelijk een onderdeel van de bewaarde bestanden en maakten daarover een eindwerk.³

Er is naar gestreefd met al deze middelen een goed en efficiënt archief- en documentenbeheer tot ontwikkeling te brengen⁴; eerst

- 3 Tot hiertoe zijn vier stagiairs in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen bedrijvig geweest. Hun eindwerken werden met goed gevolg aan de opleiding voorgelegd: E. STRUBBE, *Dubbel-bewaring in provinciale en gemeentelijke archieven inzake het administratief toezicht uitgeoefend door de provincie in naam van de federale en de Vlaamse Regering: de bewaar- en vernietigingslijst*, promotor prof. dr. F. Scheelings, VUB-RUG-KULeuven, academiejaar 2000-2001; D. POTS, *Het Speciaal Onderstandsfonds en het Fonds voor Medische, Sociale en Pedagogische Zorg voor Gehandicapten in de provincie West-Vlaanderen. Een voorstel tot selectie en een bijdrage tot de valorisatie van sociale dossiers*, promotor prof. dr. F. Scheelings, VUB-Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer, academiejaar 2001-2002; H. VANDEGINSTE, *Inventaris van het archief van de groep West-Vlaanderen, afdeling Brugge van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen (1895-1977)*, promotor prof. dr. G. Janssens, VUB-Master na Master Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer, academiejaar 2004-2005; J. VERMOTE, *De 3de Afdeling van het Provinciebestuur van West-Vlaanderen (ca. 1885-1973): beschrijving van de archiefuormer en het archiefbestand*, promotor prof. dr. M. Vandermaesen, VUB-Master na Master Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer, academiejaar 2006-2007.
- 4 Jaarlijks wordt over de werkvoordringen een verslag opgemaakt. Het meest recente is op de website www.west-vlaanderen.be/archiefdienst/jaarverslag te raadplegen. Alle verslagen zijn ook in gekopieerde vorm en in beperkte oplage uitgegeven, zie

en vooral naar de Provinciale diensten zelf toe. Daartoe werd een archiefoverdrachtsmethodiek uitgewerkt (zie *Dienstorder-Archiefafspraken Provincie West-Vlaanderen* van 5 januari 2007 in bijlage 1). In deze methodiek speelt de *Selectielijst Provinciaal Archief West-Vlaanderen*⁵, waarin afspraken over bewaring en vernietiging vastgelegd zijn, een essentiële rol. Alle overdrachten worden door personeelsleden van de Archiefdienst zo goed mogelijk opgevolgd en archiefbeschrijvingen van de overgedragen items worden ingevoerd in 'Probat'.

Ook aan het 'historisch Provinciaal Archief' wordt gewerkt. Maar efficiënt beheer en transparantie naar de gebruikers toe worden hier bemoeilijkt door vertroebelde relaties met het Rijksarchief. Na langdurige onderhandelingen was op 29 juni 1999 met de algemeen rijksarchivaris een formele 'Overeenkomst voor in bewaring geven van archief en teruggave van provinciaal archief aan het Provinciebestuur West-Vlaanderen' afgesloten. In uitvoering van deze overeenkomst is reeds het volledige Provinciaal Archief uit de periode 1875-1940 vanuit het Rijksarchief Beveren in eigen beheer teruggenomen, evenals het 'Hollands fonds' (1814-1830) en de militieregisters (1813-1922) vanuit het Rijksarchief Brugge. Toen ook aanstalten gemaakt werd om de laatste circa 850 meter resterend Provinciaal Archief van de periode 1794-1875 uit het Rijksarchief Brugge over te nemen, verzette de – intussen vernieuwde – leiding van het Rijksarchief zich en betwistte de wettelijkheid van de eerder afgesloten Overeenkomst.⁶

Provinciale Archiefcommissie – Provinciale Archiefdienst. Jaarverslagen, vanaf 1997-. Voor 1994, 1995 en 1996 zijn de verslagen terug te vinden in: *Stand van het Bestuur in West-Vlaanderen in 1994* (p. 119-121), *in 1995* (p. 58-60), *in 1996* (p. 13-15).

5 Thans is er reeds een derde versie van de *Selectielijst Provinciaal Archief West-Vlaanderen* (of een tweede gecoördineerde uitgave van de oorspronkelijke lijst uit 1996) in beperkte oplage beschikbaar.

6 Sindsdien zit deze aangelegenheid muurvast. Provinciale archiefdiensten zijn relatief nieuwe spelers in het archievenlandschap en van oudsher gevestigde instellingen, zoals het Rijksarchief, lijken het moeilijk te hebben zich op nieuwe situaties en dynamische ontwikkelingen in te stellen. Overigens is de algemene staatsvorming reeds zover geëvolueerd dat federale instellingen, in dit kader dan het Rijksarchief, *de facto* geen zeggenschap zonder meer kunnen hebben op instellingen die ingevolge (Vlaamse) decreten – Provinciedecreet, Erfgoeddecreet, enz. – organiek geregeld zijn. Het vasthouden aan de verouderde Archiefwet van 1955 (die geenszins rekening houdt met die intussen sterk geëvolueerde staatsvorming) kan

De betwisting inzake het historisch archief veroorzaakt alles behalve een malaise: ook met het reeds teruggenomen archief en al het bewaarde ouder dan 1940 blijft de Provinciale Archiefdienst intensief bezig. Er is en wordt geïnventariseerd aan de begrotingen en rekeningen van de lokale besturen en aan het archief van de voormalige 4de Afdeling die inzake onderwijs bedrijvig was; het 'Hollands fonds' wordt herverpakt; bestaande en nieuwe archiefbeschrijvingen worden in 'Probat' geïmporteerd; er zijn grote restauratieprojecten uitgevoerd in verband met de atlanten van de buurtwegen (ontstaan ingevolge de wet van 1841) en de atlanten van de onbevaarbare waterlopen (ontstaan ingevolge de wet van 1877); de militieregisters worden gemicrofilmd en gedigitaliseerd; het archief in verband met de buurtwegen, dat de kaartenboeken en de wijzigingsdossiers omvat, wordt eveneens gedigitaliseerd, in samenwerking met andere Provinciale diensten.

Een speciale vermelding verdienen de aanvraagdossiers betreffende de gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven. Met de financiële steun van het Max-Wildiersfonds (Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO)-Vlaanderen) liep rond deze dossiers uit het Provinciaal Archief gedurende 4 jaar een ontsluitings- en studieproject.⁷ Samen met de Universiteit Gent-vakgroep Ecologische Geschiedenis was de Provincie West-Vlaanderen- Archiefdienst onthaalinstelling. Een projectmedewerker finaliseerde de archivalische ontsluiting van alle dossiers uit de periode 1863-1970 en onderzocht de mogelijkheden van deze belangwekkende bronnenreeks voor de studie van de industria-

slechts een achterhoedegevecht zijn tot een publiekrechtelijk Archiefdecreet de zaken samenhangend en sluitend binnen Vlaanderen regelt. Zie hieromtrent ook J. VANNIEUWENHUYSE, 'Archivarissen en documentenbeheerders in een veranderend Vlaams archievenlandschap. De sectie Archief en Hedendaags Documentbeheer van de VVBAD, 1998-2006', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis*, 143 (2006) nr. 1-2, p. 359-389 en ID, 'Het Vlaamse archievenlandschap', in: *Gids sociaal-cultureel en educatief werk / Cultureel erfgoed*, afl. 47, (oktober 2006), p. 73-118.

7 Zie J. VANNIEUWENHUYSE, 'Dossiers hinderwetgeving van de Provincie West-Vlaanderen', in: 'Het Max Wildiersfonds geëvalueerd. Archief en wetenschappelijk onderzoek', (*Archiefkunde. Verhandelingen aansluitend bij Bibliotheek- & archiefgids 9*), Berchem, Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezenen vzw, 2007, p. 190-193.

lisering en de industriële vervuiling in de provincie West-Vlaanderen.⁸ Daarnaast hield het project ook een conserveringsluik in: de meer dan 37.000 plannen en technische tekeningen uit de dossiers werden gemicrofilmd en gedigitaliseerd, en de digitale beelden gekoppeld aan de beschrijvende inventarisfiches van die dossiers in 'Probat'.

Geregeld wordt door privé-personen, door culturele thema-archieven (vooral dan het Centrum voor Vlaamse Architectuurarchieven-CVAa) of door andere archiefdiensten zonder bewaarplaats of met plaatsgebrek gevraagd om bestanden van privaatrechtelijke oorsprong in het Provinciaal Archiefgebouw op te nemen. Voor zover het aangeboden enige band heeft met de reeds aanwezige archiefreeksen wordt daar op ingegaan. Bij elke overname wordt een contract van permanente bruikleen afgesloten tussen de bewaargever(s) en de deputatie. Zijn reeds opgenomen in het Archiefgebouw: bestanden van de verschillende West-Vlaamse visserijscholen, betreffende de buurtspoorwegen, van de milieuactivist Peter Bossu, van het Zeewetenschappelijk Instituut (ZWI)/Instituut voor Zeewetenschappelijk Onderzoek (IZWO) vzw, van de Interprofessionele Kamer van het Bouwbedrijf van het arrondissement Brugge, van het bouwstoffenbedrijf Vermeire (Brugge), van het aannemersbedrijf Camille en Pierre Monballiu, van de architecten Charles, Charles en Hamel, van architect Axel Ghysaert en een film- en klankbandenarchief van de cineast Erik Weymeers. Al deze bestanden worden, voor zo-

- 8 Reeds gepubliceerde artikels voortvloeiend uit het project: J. MESTDAGH, 'Ontsluiting en valorisatie van archiefreeksen over hinderwetgeving: pilootproject in Vlaanderen', in: *Bibliotheek- & archiefgids*, 80 (2004) nr. 5, p. 22-27; ID., 'Hinderwetvergunningen: een multidisciplinaire bron', in: *Erfgoed van Industrie en Techniek*, 14 (2005) nr. 2, p. 43-50; ID., 'Historische briefhoofden: niet meer dan een marketing tool voor de ijdele ondernemer?', in: *Tijdschrift voor Industriële Cultuur*, 92 (2005) nr. 4, p. 3-22; ID., 'De hinderwetvergunningen: een multidisciplinaire bron, ook voor bedrijfshistorici?', in: 'Leveranciers en klanten. Valorisatie van het archiefaanbod voor bedrijfshistorisch onderzoek. Handelingen van de studiedag georganiseerd op 7 oktober 2005 in het kader van het project "Registratie en valorisatie van bedrijfsarchieven als bron voor de studie van de industrialisatie in de provincie West-Vlaanderen"', (*Miscellanea Archivistica. Studia* 167), Brussel, Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, 2006, p. 33-53.
- Een afsluitende totaalstudie rond het project van de hand van M. MARRIN is in voorbereiding.

ver de mogelijkheden het toelaten, in hun samenhang geïnventariseerd en beschreven in 'Probat'.

Soms komen er ook kleinere schenkingen voor en zelfs aankopen die dan ondergebracht worden in de verschillende verzamelingen of documentaire bestanden. Er zijn nu: een afficheverzameling, een cd-verzameling, diverse kleine verzamelingen, een filmverzameling, het gedrukt archief, een geluidsbandverzameling, de handbibliotheek, een kaart- en planverzameling en een penningverzameling. Deze documentaire bestanden zijn eigenlijk ontstaan vanuit de archiefreeksen zelf. In de regel worden stukken die om materiële redenen niet tussen de papieren dossiers kunnen blijven of die een gedetailleerde ontsluiting vereisen uit de dossiers weggehaald en met de nodige kruisverwijzingen in die afzonderlijke documentaire reeksen, in specifieke bewaaromstandigheden ondergebracht.

In het geheel is thans circa 5.650 strekkende meter archief in het Provinciaal Archiefgebouw opgenomen. De hoofdmoot betreft de periode 1875 tot heden; er zijn kleinere aanvullingen met de documenten en dossiers uit de Hollandse tijd (1814-1830) en met de militieregisters (1813-1922). Het overige archief (periode 1794-1874) bevindt zich nog in het Rijksarchief Brugge.

Het Provinciaal Archief omvat de documenten die afkomstig zijn van de verschillende beleidsorganen (Provinciegouverneur, Deputatie, Provincieraad, Provinciegriffier, Arrondissementscommissaris) en van de administratieve en technische diensten, die instaan voor de voorbereiding en uitvoering van de beslissingen genomen door het beleid. Daarnaast zijn er ook dossiers ontstaan ingevolge taken die van hogerhand door middel van federale wetten of Vlaamse decreten toevertrouwd zijn aan het Provinciaal niveau, zoals het bestuurlijk toezicht op de lokale overheden, de verlening van milieuvergunningen-eerste klasse, de behandeling van beroepen tegen bouwaanvragen, het toezicht op buurtwegen en onbevaarbare waterlopen, enz.

Er kan een onderscheid gemaakt worden in stukken van algemene aard en van bijzondere aard.

Van algemene aard zijn de processen-verbaal van de Provincieraad en de notulen van de Deputatie met onder meer de erin opgenomen reglementen en verordeningen, de Provinciale begrotingen en rekeningen. De reglementen en verordeningen worden ook officieel gepubliceerd in het nu digitale 'Bestuursmemoriaal'. Van bijzondere aard zijn de dossiers gevormd binnen de verschillende diensten. Deze worden in de regel opgemaakt rond één zaak en bevatten doorgaans gelijksoortige stukken: het aan een Raads- of Deputatiebesluit voorafgaand onderzoeksrapport met een eindadvies van de betrokken dienst, een afschrift van het effectief genomen Raads- of Deputatiebesluit en de uitvoeringsstukken die erop volgen. De dossiers van bijzondere aard hebben betrekking op alle terreinen waar de Provincie actief is: patrimonium, openbare werken, openbare orde, milieu, ruimtelijke planning, welzijn, economie, cultuur, sport, toerisme, recreatie, gebiedsgerichte werking, communicatie, enz. In verband met de van hogerhand toevertrouwde taken ontstonden enkele specifieke documentenreeksen: de atlanten van de buurtwegen en de atlanten van de onbevaarbare waterlopen, de aanvraagdossiers betreffende de gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven of de milieuvergunningsdossiers, de dossiers van het (recent weer weggenomen) toezicht op de verkiezingen bij de lokale besturen, enz.

Provinciale archieven kunnen geraadpleegd worden voor studies over lokale of provinciale politieke- en institutionele geschiedenis, economische geschiedenis, geschiedenis van het transport, van de welzijnszorg, van cultuur, toerisme, vrije tijd en sport, van onderwijs, van openbare orde en veiligheid, van het bouwkundig erfgoed, van individuele personen, enz.⁹

Om de archief- en documentaire bestanden goed te bewaren gaat heel wat aandacht uit naar de materiële zorg. De vernieuwde en moderne depotinfrastructuur laat toe alles in de beste omstandigheden te stapelen en voor de archiefverpakking zelf wordt er

9 Zie www.west-vlaanderen.be/archiefdienst/archiefonderzoek-onderzoeksthema's en P. VAN DEN EECKHOUT, 'De Provincies', in: ID. en G. VANTHEMSCHE (ed.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw*, Brussel, VUBPress, 1999, p. 133-164.

enkel gekwalificeerd zuurvrij opbergingsmateriaal (mappen en dozen) gebruikt. Verder draagt een geschoold arbeider die een specifieke opleiding volgt, de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van conserverende maatregelen, voor het materieel beheer van het depot en voor het beheer van een beperkt restaurantier. Nog in 2007 wordt er werk gemaakt van het uitschrijven van een calamiteitenplan voor het Provinciaal Archief.

Naast het goed bewaren en het ontsluiten is de Archiefdienst ook bezig met het ter beschikking stellen van de documenten aan een zo breed mogelijk publiek. In de Fernand Peutemanleeszaal kan men tijdens de kantooruren de handbibliotheek met werken over de Provinciale instellingen, de West-Vlaamse geschiedenis en de archivaliek consulteren of er de zoekmodule van 'Probat', de inventarissen en plaatsingslijsten raadplegen om de gewenste documenten op te vragen. Er is een microfilmlezer/-printer ter beschikking, een apparaat voor video-raadpleging, een apparaat voor cd-/dvd-raadpleging en een fotokopietoestel. Alle dossiers kan men vrij en kosteloos inzien; enkel voor documenten van minder dan 30 jaar oud moet eerst toestemming gevraagd worden bij de Provinciegriffier.

Bezoekers kunnen zich op de archiefraadpleging thuis voorbereiden door de website¹⁰ te bekijken of de gedrukte archieffolders¹¹.

De Archiefdienst tracht ook bewust publiek te werven en promotie te voeren voor het bewaarde archivalisch erfgoed. Dit gebeurt door zelf tentoonstellingen te organiseren met begeleidende catalogi, waarbij steeds een bepaald archiefgedeelte nader voorgesteld wordt¹², door geleide bezoeken in het Archiefgebouw te

10 www.west-vlaanderen.be/archiefdienst/archiefonderzoek.

11 'Provinciaal Archief West-Vlaanderen', 'Leeszaalreglement' en 'Catalogus publicaties' (folders), Provincie West-Vlaanderen-Archiefdienst, 2007³.

12 Tot hertoe werden er zes tentoonstellingen georganiseerd en vijf catalogi uitgegeven in de publicatiereeks van de Archiefdienst 'De Provincie West-Vlaanderen in honderd (archiefstukken): *Vrijheid, Gelijkheid en Broederlijkheid in West-Vlaanderen, 1792-1799*, Brugge, 1995, 99 blz.; *Goed garen gesponnen? Industrialisatie in de provincie West-Vlaanderen, 1800-1940*, Brugge, 1998, 237 blz.; *In kaart gebracht. De Provincie West-Vlaanderen en het beheer van de onbevaarbare waterlopen, 1800-heden*, Brugge, 2001 en 2002³, 119 blz.; *In goede banen? De Provincie West-Vlaanderen en het beheer van de buurtwegen, 1800-heden*, Brugge-De Panne, 2005, 156 blz.

organiseren, door mee te werken aan algemene promotionele activiteiten zoals Erfgoeddag, Cultuurmarkt Vlaanderen, het 'Provinciaal Jaarboek'¹³, tentoonstellingen van derden, de historisch-documentaire film "Zeeuwsch-Vlaanderen Nederlandsch!" (samen met het Zeeuws Archief en de gemeentebesturen Beveren, Hulst, Sluis en Terneuzen), enz.

DE LOKALE ARCHIEVEN¹⁴

Jaarlijks wordt een krediet van 77.717 euro in de Provinciale begroting ingeschreven voor de tijdelijke subsidiëring van het lokale archiefbeheer in West-Vlaanderen. Het subsidiereglement is in de Provincieraad van 30 oktober 1997 (met wijzigingen van 30 maart 2000 en 27 maart 2003) vastgelegd. Elke nieuw opgerichte gemeentelijke of intergemeentelijke archiefdienst kan voor de duur van drie opeenvolgende kalenderjaren financiële steun bekomen. De subsidiëring omvat een tegemoetkoming van 50%, 55% of 60% op de wedde van de nieuw aangestelde of aangeworven archivaris. De subsidie is wel aan een aantal voorwaarden verbonden. Zo moet de nieuwe archivaris minstens halftijds tewerk gesteld zijn en de cursus archiefbeheer aan de School voor Bestuursrecht of een andere specifieke archiefopleiding met vrucht gevolgd hebben. De gemeente dient zelf voldoende personeels- en geldmiddelen te voorzien om het archiefbeheer goed te organiseren en ook na de drie subsidiejaren in stand te houden. De archiefdienst moet openbaar en toegankelijk zijn, en bijgevolg over leeszaalfaciliteiten beschikken. Om overdrachten van andere lokale archieven (van OCMW's, kerkfabrieken, polders en wateringingen) naar de gemeentelijke of intergemeentelijke archiefdienst te stimuleren, kunnen de overdragende besturen onder welbepaalde voorwaarden eveneens gedurende drie jaar beroep doen op een subsidie voor de archiveringskosten.

13 Vanaf *Provincie West-Vlaanderen. Jaarboek* 1996 is er jaarlijks een korte archiefbijdrage terug te vinden.

14 Zie hiervoor een vierde uitgave in de folderreeks: 'Archiefbeheer bij de lokale besturen' (folder), Provincie West-Vlaanderen-Archiefdienst, 2007.

Reeds 18 West-Vlaamse gemeenten maakten gebruik van de subsidiemogelijkheid en richtten structureel een archiefdienst op. In 2007 zijn er niet minder dan 5 nieuwe aanvragen (waar zes gemeenten en een OCMW bij betrokken zijn) die wel nog moeten geadviseerd worden door de Provinciale Archiefcommissie en goedgekeurd door de Deputatie. Samen met de reeds van voor de opstart van de Provinciale archiefpolitiek bestaande gemeentelijke archiefdiensten, zal – mits goedkeuring – in 32 of in juist de helft van de 64 West-Vlaamse gemeenten het archiefbeheer daadwerkelijk georganiseerd zijn.¹⁵

In het kader van de Provinciale School voor Bestuursrecht (SBR) wordt sinds september 1998 een cursus archiefbeheer van 50 lestijden georganiseerd voor lokale en Provinciale ambtenaren. Inhoudelijk omvat de opleiding theoretische vakken over de archieforganisatie en de archiefinrichting bij de lokale besturen, praktische lessen over documentenbeheer, selectie, bewaring, ordening, beschrijving, automatisering, en concrete voorbeelden van de archiefaanpak in West-Vlaanderen op verschillende bestuursniveaus (provincie, gemeente, OCMW). Aan de cursisten worden lessenboeken ter beschikking gesteld.¹⁶

Er is vrij grote belangstelling voor deze basiscursus, die reeds 6 keren georganiseerd kon worden sinds de opstart. Juist 140 cursisten behaalden tijdens de verschillende edities een getuigschrift van de opleiding. De opgedane kennis en vaardigheden

15 De gesubsidieerde lokale archieven zijn: Blankenberge, Bredene, De Haan, Diksmuide, Gistel, Harelbeke, Ingelmunster, Koksijde, Kortemark, Kortrijk, Oostkamp, Staden, Torhout, Waregem, Wervik, Wingene, Zedelgem en Zonnebeke. De nieuwe aanvragers zijn: Heuvelland, Houthulst, Langemark-Poelkapelle, Nieuwpoort en Poperinge-Vleteren. Onder de nieuwe aanvragers zijn er twee vernieuwende dossiers: voor het eerst in Vlaanderen wordt er voor archiefbeheer een samenwerkingsverband gecreëerd tussen twee gemeenten, met name tussen Poperinge en Vleteren en voor het eerst - in West-Vlaanderen dan - wordt een samenwerkingsverband opgezet voor archiefbeheer tussen een gemeente en een OCMW in Langemark-Poelkapelle.

16 De laatste versie: M. CONSTANDT, A. VANDEWALLE en J. VANNIEUWENHUYSE, *Archieforganisatie*, School voor Bestuursrecht-Module Archiefbeheer, 2006-2007, 90 blz.; I. VERHEIRE en C. VERMAUT, *Archiefwerkzaamheden*, School voor Bestuursrecht-Module Archiefbeheer, 2006-2007, 45 blz.; S. COOREVITS, H. DEBRUYNE, J. D'HONDT en J. VANNIEUWENHUYSE, *Archiefbeheer in de praktijk*, School voor Bestuursrecht-Module Archiefbeheer, 2006-2007, 76 blz.

kunnen de geslaagden op hun werkplekken, in de verschillende administratieve en technische diensten implementeren of toepassen in echt gestructureerde archiefdiensten.

Aan de Provinciale Archiefdienst is een archiefconsulente verbonden, die instaat voor de follow-up van de archiefpolitiek en voor de heel praktische begeleiding van de lokale archieven. Zij kan op vraag meehelpen bij de opstart van de selectie, ordening en inventarisering. Daarnaast adviseert zij als deskundige in archiefaangelegenheden de archiefdiensten inzake depotinrichting, preservering en conservatie, restauratie, ontsluitingssystemen, informatisering, valorisering en publieksgerichte activiteiten, en alle andere aspecten van het archiefbeheer.¹⁷ Zij werkt verder nog mee aan de opmaak van selectielijsten voor gemeentee- en OCMW-archief, en dit binnen het kader van VVBAD¹⁸-werkgroepen.

Een jaarlijkse overlegvergadering met alle gesubsidieerde archieven en de elektronische *Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen* (die driemaal per jaar verschijnt sinds oktober 2000) zijn bedoeld om aan deskundigheids- en informatie-uitwisseling te doen.

'Probat' wordt gratis ter beschikking gesteld van de lokale besturen en er wordt ondersteuning verleend bij de implementatie ervan. Alle 'Probat'-gebruikers komen minstens eenmaal per jaar

17 Om de archiefnoden en -knelpunten in West-Vlaanderen op te sporen en om duurzame oplossingen uit te werken werden door de archiefconsulente enquêtes verricht naar de archiefzorg en het archiefbeheer bij de West-Vlaamse Gemeenten, OCMW's, Polders en Wateringen. Deze enquêtes werden gepubliceerd in een tweede reeks publicaties uitgaande van de Archiefdienst, 'De Provincie West-Vlaanderen en de archivatie': *Uit de vergeethoek. Archiefbeheer en archiefzorg in de West-Vlaamse Gemeenten* (2000), *Uit de vergeethoek. Archiefbeheer en archiefzorg bij de West-Vlaamse Polders en Wateringen* (2001) en *Uit de vergeethoek. Archiefbeheer en archiefzorg bij de West-Vlaamse Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn* (2002). Bedoeling is om in 2008 een vierde deeltje in de reeks uit te geven over de archivering bij de West-Vlaamse kerkfabrieken. De gegevens uit de enquêtes worden voortdurend nog aangevuld en zo actueel mogelijk gehouden, en gepubliceerd op de WAP-databank die te raadplegen is op www.west-vlaanderen.be/archiefdienst/WAP.

18 De VVBAD of de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezen vzw is de beroepsvereniging van de Vlaamse bibliothecarissen, archivariissen en documentalisten.

samen in een 'gebruikersgroep' om verdere ontwikkelingen van het programma te bespreken.

De Provinciale Archiefdienst organiseert ook met de gesubsidieerde West-Vlaamse lokale archiefdiensten gezamenlijke aankopen van hoogwaardig zuurvrij verpakkingsmateriaal.

Medewerking wordt verleend aan een nieuw archiefproject 'Het gekwetste gewest. Behoud, beheer en ontsluiting van de wederopbouwarchieven in de Westhoek', dat vermoedelijk gedurende twee jaar zal kunnen lopen. Het project, dat gesubsidieerd wordt door de Vlaamse overheid, wil de archieven van de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog in de frontregio in kaart brengen, beschrijven en ontsluiten. Samenwerkende partners hierbij zijn: het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven-CVAa, het Stadsarchief Diksmuide, de Gebiedsgerichte Werking Cultuur regio Westhoek, de Provinciale dienst Cultuur en de Provinciale Archiefdienst.

Uitbouw van het eigen Provinciaal archief- en documentenbeheer, afstemming met andere actoren in het West-Vlaamse archievenlandschap en acties naar de lokale besturen toe inzake archief- en documentenbeheer moeten er toe leiden dat er een coherente, moderne en efficiënte aanpak gerealiseerd wordt. De ambitie is dat er op middellange termijn een sluitend netwerk van publiekrechtelijke archiefdiensten in West-Vlaanderen tot stand komt.

BIJLAGE 1

DIENSTORDER

Archiefafspraken Provincie West-Vlaanderen

Archiefbeheer door de Diensten

Zolang de documenten een administratief nut bezitten, berusten ze onder de verantwoordelijkheid van de Dienstchefs. De Dienstchefs staan in voor hun goede en geordende bewaring en voor de toegangen erop.

Met elke Dienst is een jaarlijks contactmoment vastgelegd in de "archiveringskalender" (zie bijlage 1). Tijdens dit contactmoment worden afspraken gemaakt rond de archivering van de niet langer administratief nuttige dossiers en hun eventuele overdracht naar de Archiefdienst.

Elke Dienst kan jaarlijks zijn documenten en dossiers – inbegrepen de elektronische – die niet langer een administratief nut hebben, overdragen aan de Archiefdienst. Elke Dienst kan slechts eenmaal per jaar archief overdragen. In overleg met de archivaris kunnen documenten met wel nog administratief nut toch voortijdig overgebracht worden naar het Archiefgebouw.

De overdrachten gebeuren volgens de hierna beschreven werkwijze.

De ambtenaren selecteren en schonen zelf hun dossiers. Selecteren gebeurt aan de hand van de *Selectielijst Provinciaal Archief West-Vlaanderen*. De documenten worden in drie reeksen opgedeeld:

- de documenten die in aanmerking komen voor onmiddellijke vernietiging;
- de permanent te bewaren documenten;
- de documenten die in aanmerking komen voor tijdelijke bewaring.

Aanvragen voor vernietiging gebeuren door middel van een vernietigingsborderel (zie bijlage 2), dat aan de Archiefdienst overgemaakt wordt. De archivaris zorgt voor de vereiste schriftelijke toelatingen en organiseert de effectieve vernietiging.

De reeks permanent te bewaren documenten wordt geschoond. Schonen omvat het verwijderen van alle dubbels, blanco formulieren en schadelijke elementen zoals metalen papierklemmen, mappen, ordners of clas-seurs, enz. Na het schonen worden de documenten in zuurvrije archiefdozen en/of mappen opgeborgen of – wanneer het buitengewone formaten betreft – verpakt in speciaal verpakkingspapier. Alle opbergmateriaal is te bekomen bij de Archiefdienst. De dozen worden op de juiste manier gevouwen en steeds volledig met archief gevuld. Dit betekent dat men in een archiefdoos verschillende omslagen of pakken kan plaatsen. De over-

dragende ambtenaren noteren op de korte zijde met grijpopening van de archiefdoos in potlood de nodige identificatiegegevens. Deze gegevens omvatten steeds de benaming van de Dienst(en) die de documenten aanmaakte(n), een archiveringsnummer – gevormd door het jaartal van de overdracht, een schuine streep en het doosnummer binnen de overdracht vanaf 1 tot ... en de aanduiding "P.B." (= permanent te bewaren). Zijn er verschillende dossiers voor één archiefdoos, dan worden ze individueel in zuurvrije mappen verpakt en gemerkt door het voormelde codenummer gevolgd door een Arabische letter (a, b, ..., aa, bb, enz.)

De tijdelijk te bewaren documenten worden duidelijk van de permanent te bewaren documenten onderscheiden. Ze vormen een afzonderlijke reeks die op dezelfde wijze behandeld wordt, in hetzelfde verpakingsmateriaal opgeborgen en van dezelfde identificatiegegevens voorzien. In plaats van de aanduiding "P.B." zal evenwel de aanduiding "T.B. tot ..." (tijdelijk te bewaren tot ... = jaartal) vermeld worden.

Na de selectie en beschrijving maken de ambtenaren een overdrachtsborderel (zie bijlage 3) op. Dit overdrachtsborderel bevat algemene gegevens omtrent de overdracht en een lijst met de inhoud per archiefdoos. Wanneer er zich plannen, foto's, affiches of andere merkwaardigheden tussen de documenten bevinden, blijven deze bij de dossiers bewaard en wordt dit uitdrukkelijk in het overdrachtsborderel vermeld.

Archiefbeheer door de Archiefdienst

De archivaris is ten aanzien van de Dienstchefs belast met:

- het houden van toezicht op de goede, geordende en toegankelijke staat van de archivalische informatie, en dit zowel voor de documenten op papier of in microvorm als op elektronische drager;
- het inspecteren van de documenten bij de verschillende Diensten en zo nodig de overbrenging ervan te gelasten naar het Archiefgebouw;
- het adviseren inzake ordeningsmethodes en het toegankelijk maken van de informatie;
- het instrueren inzake de materiële bewaring;
- het houden van toezicht op de selectie, vernietigingen en overdrachten van documenten.

De archivaris is ten aanzien van het beleid belast met:

- het redigeren van een jaarverslag en van adviezen ten behoeve van de Provinciegriffier en de Deputatie;
- het uitbreiden van het archiefbezit door het aanvaarden van schenkingen en inbewaringgevingen of door het aankopen van particulier archief, en dit met instemming van de Deputatie.

De archivaris is ten aanzien van de archiefgebruikers belast met:

- het bewaren van het archief met permanente waarde, het ordenen, het inventariseren en het opstellen van nadere toegangen;
- het ter beschikking stellen van de documenten in de archiefleeszaal Fernand Peuteman volgens de regels vermeld in *Leeszaalreglement Archiefdienst*;
- het oriënteren van de archiefgebruikers;
- het valoriseren van het archief en de verzamelingen door onder meer tentoonstellingen, tekstuitgaven of andere publicaties.

Archiefruimten – archiefmagazijn

Archiefruimten zijn lokalen waar de Diensten hun documenten met administratief nut bewaren. De archiefruimten zijn steeds afgesloten. De Diensten stellen archiefverantwoordelijken aan, die over toegangssleutels beschikken en instaan voor het uithalen en het ordelijk terugplaatsen van de documenten en dossiers.

De toegang tot het centraal magazijn in het Archiefgebouw staat onder het toezicht van de archivaris. Het magazijn is steeds afgesloten en de sleutels berusten bij de archivaris. Ter beveiliging van de documenten wordt een *Calamiteitenplan Provinciaal Archief West-Vlaanderen* opgesteld en permanent geactualiseerd.

Administratieve uitleningen

Verzoeken om administratieve uitleningen door de ambtenaren worden op de Archiefdienst geregistreerd. Op de plaats van de uitgeleende documenten of dossiers in het archiefmagazijn worden voor de duur van uitleening steeds formulieren “aanvraag van documenten” geplaatst.

Bij ontvangst van de gevraagde stukken tekent de ontlenende ambtenaar het begeleidend formulier (zie bijlage 4) af en bezorgt het binnen een termijn van 14 dagen terug aan de Archiefdienst.

De uitgeleende documenten worden na verloop van ten hoogste drie maanden teruggebracht. Bij de teruggave bezorgt de Archiefdienst de ontlenende ambtenaar een schriftelijke bevestiging van de ontvangst van de documenten of dossiers. Indien nodig kan de termijn van ontlening verlengd worden.

Deze voorschriften vervangen Dienstorder 11/1995 ‘archiefoverdrachten’.

De Provinciegriffier,
H. OST

BIJLAGE 2

Praktische inlichtingen

Provinciaal Archief West-Vlaanderen

Gistelse Steenweg 528, Sint-Andries

Tel.: 050/40.72.90 of 050/40.72.68

Fax: 050/34.90.79

E-mail: archiefdienst@west-vlaanderen.be

Internetadres: www.west-vlaanderen.be/archiefdienst

Correspondentieadres

Provinciale Archiefdienst West-Vlaanderen

p.a. Provinciehuis Boeverbos

Koning Leopold III-laan 41

B-8200 Sint-Andries

Openingsuren leeszaal Fernand Peuteman

Maandag tot en met vrijdag:

9.00 uur - 12.00 uur

13.00 uur - 17.00 uur

Rondleidingen

Gratis voor groepen tot max. 20 personen,

na telefonische afspraak

Te bereiken vanaf het station Brugge

Lijn 5, station - Sint-Andries (Hermitage),

halte Sint-Andrieskerk

Lijn 15, station - Sint-Andries (De Prange),

halte Sint-Andrieskerk

Parkeermogelijkheden

Vlak voor het archiefgebouw op een ruime,

kosteloze parking